

Utlåtande

07.08.2024

Ärende: VN/16819/2024

Begäran om utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av folkpensionslagen, lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner samt vissa andra förmånslagar

Lausunnonantajan lausunto

Vi ber er vänligen ta ställning till förslagen och vid behov också framföra motiveringar till era synpunkter. Ni kan även, om ni så önskar, föra fram sådan central information som ni anser påverka bedömningen av propositionens konsekvenser.

-

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

SAMS tackar för möjligheten att avge utlåtande men beklagar samtidigt att utlåtandetiden är så pass kort och förlagd till en tidpunkt då merparten av organisationernas personal har semester. Vi ser ett mönster i att stora förändringar görs i social- och hälsovården och att vi organisationer får mycket lite tid att sätta oss in i dem och yttra oss om dem.

Förslaget påverkar vår målgrupp, svenskspråkiga personer med funktionsnedsättning, betydligt och särskilt åldersgruppen 16–17-åringar samt deras familjer. De föreslagna ändringarna motiveras förutom med besparingar och utvidgad läroplikt även med förenkling av socialskyddssystemet, jämlikhet och föräldrarnas försörjningsplikt för minderåriga ungdomar. Detta ser vi som mycket problematiskt ur ett människorättsperspektiv eftersom besparingarna görs på bekostnad av de mest utsatta unga i vårt samhälle. Familjer till unga med funktionsnedsättning har ofta större ekonomiska utmaningar, och höjningen av åldersgränserna skulle förvärra deras situation. Det är förstås önskvärt att förenkla socialskyddssystemet, men inte på ett sätt som orimligt försämrar situationen för redan mycket utsatta ungdomar och deras rättigheter.

I förslaget föreslås att åldersgränsen för vissa förmåner, såsom folkpension, garantipension och rehabiliteringspenning för unga, ska anpassas till den utvidgade läroplikten som numera sträcker sig till 18 års ålder. Rehabiliteringspenningen har gjort det möjligt för unga med funktionsnedsättning

att kunna fokusera på rehabilitering och studier, vilket ofta kräver mycket resurser. Ett exempel som lyfter vikten av rehabiliteringspenningen för vår målgrupp är att svenskspråkiga barn med funktionsnedsättning som behöver yrkesutbildning med krävande särskilt stöd inte kan få sådan utbildning någonstans i Södra Finland. De måste därför flytta till och bo på internat i Österbotten, vilket för en del kan upplevas som problematiskt. Om dessa ungdomar dessutom inte ens skulle kunna få rehabiliteringspenning, blir det ekonomiskt mycket svårt att klara av detta, eftersom boende på annan ort oundvikligen medför kostnader.

Syftet med rehabiliteringspenningen är att sätta unga personer med funktionsnedsättning i en jämlik situation som de utan funktionsnedsättning. Det är således inte rimligt att motivera en höjning av åldersgränsen med jämlikhet. En förverkligas jämlikhet förutsätter positiv särbehandling, som rehabiliteringspenningen utgör, av denna särskilt utsatta grupp ungdomar.

Många ungdomar i vår målgrupp har, till skillnad från deras jämnåriga utan funktionsnedsättning, inte möjlighet att tjäna pengar genom sommarjobb eller deltidsarbete vid sidan av studierna. Dessutom betalas barnbidraget inte ut mera då ungdomen fyller 17 år, vilket innebär att dessa ungdomar inte kan få något annat stöd än ett litet studiestöd för att kompensera förlusten av rehabiliteringspenning eller pension. Att ta studielån är normalt sett inte motiverat för ungdomar med en funktionsnedsättning, eftersom de normalt sett inte har samma möjligheter att betala tillbaka lånet, även om de i viss mån skulle kunna delta i arbetslivet.

Förslaget betonar i stället föräldrarnas försörjningsplikt i en högre grad även om detta medför risker för ungdomar med särskilda behov när det gäller deras delaktighet och självständighet. Trots att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och barnkonventionen kräver att barnets bästa beaktas i alla åtgärder som rör barn, tillmäts dessa erkända risker ingen praktisk betydelse i förslaget. Dessutom ser den ekonomiska situationen för dessa föräldrar inte sällan annorlunda ut än för de som har barn utan funktionsnedsättning, till exempel för att de är närståendevårdare eller måste jobba deltid.

Höjningen av åldersgränsen för rehabiliteringspenningen kommer i stället sannolikt leda till att avhoppet från andra stadiet för 16–17 åringar ökar då det ekonomiska stödet upphör. Detta leder i sin tur till att allt fler ungdomar som behöver stöd helt kommer sakna utbildning på andra stadiet. Denna aspekt och det utanförskap detta medför beaktas inte i tillräcklig omfattning i förslaget.

Sammantaget ifrågasätter vi starkt att dessa stora nedskärningar återigen riktas mot de mest sårbara grupperna i vårt samhälle, det vill säga personer med funktionsnedsättning som redan har drabbats oproportionerligt mycket av tidigare nedskärningar och besparingar. Målgruppen använder ofta många social- och hälsovårdstjänster, som redan har varit föremål för och kommer att fortsätta vara föremål för stora nedskärningar och besparingar. Dessutom har den lägsta nivån av rehabiliteringspenning för unga redan sänkts betydligt sedan början av detta år. Om förslaget genomförs skulle många ungdomar och deras familjer hamna i en mycket svår ekonomisk situation. Detta skulle leda till betydligt större kostnader i framtiden då dessa personer är tvungna att ansöka

om utkomststöd i stället. Vi anser att det är frågan om kortsiktiga och kontraproduktiva besparingar, som kommer leda till att fler personer med funktionsnedsättning står utanför arbetsmarknaden i framtiden.

Vi är oroade över att en konsekvensbedömning för de offentliga finanserna görs, men effekterna på människor och förverkligandet av deras mänskliga rättigheter inte beaktas i samma utsträckning. Det ger intrycket att förslaget endast handlar om att spara pengar, tyvärr på bekostnad av de mest utsatta ungdomarna i samhället. Utvärderingen av grundläggande och mänskliga rättigheter i förslaget är otillräcklig och motiverar inte slutsatsen att rättigheterna för de ungdomar som omfattas av förslaget ska försämrats avsevärt. SAMS anser att förslaget inte är acceptabelt och måste omprövas för att säkerställa rättigheterna för de mest utsatta ungdomarna.

Rehn Dennis

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf